

Změny v právním režimu družstev

S účinností nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích (dále jen „ZOK“) došlo k mnoha změnám v korporacním právu (tedy právu obchodních společností a družstev). Tyto změny se týkají vnitřního uspořádání družstev, právního postavení členů představenstva a výslovné úpravy odměňování členů těchto orgánů. Družstvo musí svoje stanovy a případné další dokumenty uvést do souladu s novou právní úpravou do 30. června 2014. Pokud do tohoto data neučiní, rejstříkový soud může za určitých okolností přistoupit ke zrušení a likvidaci družstva. Stanovy družstva nabývají na důležitosti, neboť ZOK nechává v některých otázkách jejich řešení přímo na stanovách družstva. Níže přinášíme přehled toho, co většina družstev musí do 30. června 2014 změnit a následně nechat změny zapsat u rejstříkového soudu do obchodního rejstříku:

1. Družstvo může přizpůsobit celou svojí organizační strukturu nové úpravě

- U družstev vzniklých před 1.1.2014 nastala určitá dvojkolejnost, neboť přechodná ustanovení určují, že:
 - a) práva a povinnosti členů družstva se budou řídit dosavadní úpravou (obchodním zákoníkem), pokud neodporují donucujícím ustanovením nového zákona (ZOK),
 - b) ostatní záležitosti družstva (postavení členů představenstva, případně předsedy družstva a členů kontrolní komise a jejich vztahy s členskou schůzí) se řídí novou právní úpravou ZOK.
- Tuto nepřehlednou dvojkolejnost může řešit rozhodnutí členské schůze, která právní režim všech otázek chodu družstva podřídí nové právní úpravě v ZOK. Toto rozhodnutí (tzv. opt-in) je možné učinit až do 31. prosince 2015.
- Toto rozhodnutí společně s úpravou stanov tak, aby všechna její ustanovení odpovídala nové právní úpravě ZOK se jeví jako nejvhodnější, aby nevznikaly výkladové problémy při aplikaci stanov.
- Vedle toho platí, že ujednání stanov, která jsou v rozporu s donucujícími ustanoveními ZOK, se dnem 1. ledna 2014 zrušila a družstva musí do 30. června 2014 taková ustanovení uvést do souladu se ZOK a upravené stanovy doručit do sbírky listin vedené obchodním rejstříkem.

2. Nově jsou zakotveny zvláštní druhy družstev: bytová družstva a sociální družstva

- Bytové družstvo je družstvem založeným za účelem zajišťování bytových potřeb svých členů. Pokud družstvo vykonává takovou činnost, musí jeho obchodní firma (název) obsahovat označení „bytové družstvo“. Pokud družstvo takové označení v obchodní firmě nemá, musí do 30. června 2014 svojí obchodní firmu a tím i stanovy změnit.
- Sociální družstvo je družstvo vyvíjející obecně prospěšné činnosti. Každé družstvo se může stát sociálním družstvem, sociální družstvo se však nemůže změnit na jiný druh družstva. Sociální družstva mají některá omezení převoditelnosti družstevních podílů a nakládání se ziskem.

3. Člen představenstva nebo předseda družstva může odpovídat svým majetkem za dluhy družstva

- Nadále platí základní koncepce družstva, kterou je oddělení majetkové odpovědnosti svých členů a členů představenstva od majetkové odpovědnosti družstva.
- Pokud se však družstvo dostane do úpadku, insolvenční soud za určitých okolností může rozhodnout, že členové statutárního orgánu (tedy členové představenstva nebo předseda družstva) ručí svým osobním majetkem za splnění povinností družstva.
- Aby insolvenční soud o vzniku ručení rozhodl, musí být současně splněny následující podmínky:
 - a) věřitel družstva nebo insolvenční správce družstva musí podat soudu návrh na vydání rozhodnutí o vzniku ručení (soud tedy nemůže o ručení rozhodnout z moci úřední bez návrhu),
 - b) soud rozhodl, že družstvo je v úpadku,
 - c) člen statutárního orgánu věděl nebo mohl vědět, že je družstvo v hrozícím úpadku a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinil za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokládané.

4. Nová pravidla pro odměňování členů orgánů družstva

- Zatímco obchodní zákoník nepožadoval uzavření smlouvy o výkonu funkce mezi členy orgánů družstva (představenstvem nebo předsedou družstva, kontrolní komisí) nově musí smlouva o výkonu funkce v takovém orgánu být sjednána, a to v písemné formě a schválena členskou schůzí.
- Pokud taková smlouva nebude uzavřena a schválena, platí, že výkon funkce v orgánu družstva je od 1. července 2014 bezplatný.
- Nově může být členem orgánu družstva i právnická osoba jakékoliv formy.

5. Nové možnosti pro nakládání s družstevním podílem

- Nově jsou práva a povinnosti člena družstva vtělena do družstevního podílu, který je převoditelnou nehmotnou věcí (podobně jako podíl u společností s ručením omezeným).
- To usnadňuje dispozici s členskými právy a povinnostmi. Nově lze družstevní podíl zastavit a může být ve spoluvlastnictví libovolného počtu osob nebo ve společném jmění manželů. Již pouze výslovně stanovy mohou podmínit nebo omezit převoditelnost družstevního podílu (např. souhlasem představenstva) nebo zakázat, aby byl družstevní podíl ve spoluvlastnictví (to však nemohou udělat bytová družstva u družstevních podílů ve společném jmění manželů).
- Převod nebo přechod (např. děděním) družstevního podílu v bytovém družstvu nelze nikterak omezit nebo vyloučit (bytová družstva tedy nemohou převodu a přechodu družstevního podílu jakkoliv bránit).

6. Další novinky v úpravě družstev

- Družstvo mohou nyní založit už nejméně tři osoby (dříve pouze nejméně pět osob nebo aspoň dvě právnické osoby).
- Družstvo již nemá zákonnou povinnost zřizovat nedělitelný nebo jiný rezervní fond (mohou tak ale stanovit stanovy).
- V případě bytového družstva mohou stanovy určit, že členové bytového družstva, kteří jsou zároveň nájemci družstevního bytu, mají na členské schůzi větší počet hlasů.

- Družstvo musí mít ve svém sídle zřízenou informační desku. Pokud tak určí stanovy, může být členů družstva zpřístupněna prostřednictvím internetových stránek.

V Praze dne 3. dubna 2014
JUDr. David Karabec